

Közelebb a természethez

Az ELTE Kiadó gondozásában jelent meg 2018-ban Ollé János és Mike János szerkesztésében az Iskolakultúra és környezetpedagógia című kötet. A könyv a Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottság Pedagógiai Szakbizottságának 2017. évi Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozatán elhangzott előadásait teszi elérhetővé a nagyközönség számára tanulmányok formájában.

A kötet borítója a címben szereplő két fogalom egymáshoz való közelítését, összeegyeztethetőségét igyekszik szimbolizálni. A kötet hátoldalán található rövid tartalomból megtudhatjuk, hogy a kötet célja a nevelés-művelődés és a természettudatosság közelítése, összefüggések keresése a két témakör között. A tanulmányok címeit olvasva is világossá válhat, hogy az oktatás széles köréből meríti a környezettudatosság és az iskolán kívüli művelődési formák fejlesztésének lehetőségét. Találhatunk benne neveléseméleti, környezetpedagógiai, környezetvédelmi, áttekintő és módszertani írásokat is. Mindez bizonyítja, hogy az iskolakultúra és környezetpedagógia témaköre számos módon megközelíthető.

Perjés István tanulmányával kezdődik olvasmányunk, amely a *Nevelés – a gond kultusztól a hűség felelősségéig* címet viseli. A szerző a tekintélyelvű és a humanista etika közötti alapvető különbségeket vizsgálja számos filozófiai, neveléseméleti, etikai gondolkodóra hivatkozva Szókratész-től Fukuyamáig, kiemelve olyan alkotókat, mint Prohászka Lajos, Phillippe Ariés vagy Erich Fromm. *A nevelés bátorsága* című fejezetben az ideális és az elég jó szervezet közötti különbségek feltárása történik meg, kiemelve, hogy nem létezik olyan intézményes oktatási szervezet, amely akár kismértékben is, de akadályozná a szabadságot. Fontos eleme a tanulmánynak, hogy hangsúlyozza, az ideák megismerése mellett törekedni kell a valós nevelési

situációkban használható módszerek és elvek megtalálására.

Ollé János tanulmányában arra keresi a választ, hogy mi az egyetem küldetése. Milyen feladatai és minősítési lehetőségei voltak a felsőoktatásnak a múltban és a jelenben? A szerző kiemeli a folyamatos változás problémáját, melyet nem maga a fejlesztés ténye, hanem a professzionális szemléletmód hiánya, az ad hoc jellegű fejlesztések igazolnak. Szintén nagy gondot jelent a lemorzsolódás, amelynek fő okát a szerző abban látja, hogy a középiskolából friss érettségivel érkező fiatalok nem rendelkeznek megfelelő tapasztalattal a tanórán kívüli tanulás megszervezésében, és a közoktatási rendszertől jelentősen eltérő időbeosztás sok esetben lemorzsolódáshoz vezet. A szerző azt javasolja, hogy a fiatalok bevonása a kutatócsoportok munkájába már a doktorandusz évek előtt a mester-, vagy akár az alapképzési szakokon is történjen meg. Ez a kutatói vénával rendelkezőket megfelelő szakmai tapasztalattal gazdagíthatja, és elősegítheti a megfelelő mennyiségű és minőségű utánpótlás nevelését a tudományos pályán. Az egyetemi rangsorok megalkotása kapcsán felhívja a figyelmet arra, hogy sok esetben nem az intézmények önmagukhoz viszonyított fejlődését, hanem csupán a méretét és költségvetését veszik alapul, kizárva így a kisebb, de eredményes intézményeket az országos vagy nemzetközi elismertségből. Ezzel kapcsolatban említi meg a szerző a környezethez való alkalmazkodás problémáját: az egyetem

inkább a lokális igényekhez alkalmazkodik duális képzéssel, helyileg specializált oktatással, vagy a globális feltételeknek megfelelően nemzetközileg hasznosítható képzettséget, az oktatók terén pedig nem csupán a hazai, hanem a nemzetközi trendeket is ismerő tanerőt biztosítson?

A harmadik tanulmányból megtudhatjuk, hogyan valósul meg hazánkban az Iskolai Közösségi Szolgálat. Az Iskolai Közösségi Szolgálat alapja, hogy a diákok egyéni érdeklődés alapján, egyedül vagy kisebb csoportokban felelősségteljes, személyiségfejlesztő tevékenységekben vegyenek részt, amely segítheti a kapcsolatépítést, a hatékony kommunikációt, a pályaválasztási döntések meghozatalát, növelheti az állampolgári tudatosságot és döntésképeséget. Számos jó pozitív jellemzővel rendelkezik a már külföldön is bevezetett program, azonban sikeressége elmarad a várakozásoktól. Ennek okairól részletes információkat kaphatunk Bodó Márton tanulmányából.

A Waldorf-intézmények melletti választásra keresi a választ Turós Mátyás. A legalább tíz éve tevékenykedő Waldorf-pedagógusokkal felvett interjúk és a Waldorf-intézményekben tanuló gyermekek szüleivel készített kérdőívek alapján a szerző magyarázatot keres arra, miért választják egyes szülők a Waldorf-iskolákat gyermekeiknek. A szerző kutatásában több hipotézist is megfogalmaz, köztük azt, hogy amennyiben az otthoni nevelési elvek hasonlóságot mutatnak az adott oktatási intézmény nevelési koncepciójával, az nagyban megnöveli a tanítás sikerességét. Vajon a Waldorf-pedagógia szellemisége, az antropozófia és a metafizikus ember szemlélet lehet a legnyomósabb érv egy Waldorf-intézmény választásakor? Menynyire lehet fontos a kiemelt művészeti nevelés, vagy az, hogy a gyermek elkerülje az állami iskolában megélhető kudarcokat? Ezekre a kérdésekre is válaszokat ad írásában a szerző, ugyanakkor felveti a lehetőségét a kutatott téma pedagógiai kísérlettel történő igazolásának is.

Az ötödik tanulmány szerzője szintén Ollé János, aki tanulmányában

– *Oktatástervezés: A tevékenységközpontú digitális tananyag strukturális és módszertani sajátosságai* – az oktatás és a környezet kapcsolatának vizsgálatakor egy különleges környezeti formát választott vizsgálata céljára: az online teret. A tanulmányban bemutatott NEXIUS 2.0 oktatástervezési modell célja, hogy tanári felügyelet nélkül, távoktatási környezetben, egyéni tanulási folyamatot tegyen lehetővé. A legmagasabb szerkezeti szinttől, a képzéstől a kurzuson és a modulon át jut el a leckéig, ami még tovább osztható kisebb egységekre. A tevékenységtervezés és az elerendő célok alapján szintén számos felépítési lehetőség létezik. A tanulmány kitér arra is, hogy az értékelésnek milyen szempontjai lehetnek a naplózott tevékenykedtetéstől a formatív vagy a szummatív értékelésig.

Napjainkban egyre nagyobb jelentőséget kap az oktatásban a globális felelősségvállalásra nevelés. Az OECD tagjaként Magyarország is részt vállal a nemzetközi fejlesztési feladatokban. Ennek első lépése az, hogy hazánk lakói is tisztában legyenek a globális fejlesztés fontosságával és annak feladataival. A leghatékonyabb mód az, ha együttműködve helyi szervezetekkel, cégekkel és önkormányzatokkal az iskolában intézményes nevelés által valósítjuk meg a globális felelősségvállalás elsajátítását. Ennek része, többek között, a nemek közti egyenlőségre, a béke és erőszakmentesség kultúrájára, valamint a fenntartható fejlődésre és életstílusra nevelés is. Bár – mint az Varga Attila tanulmányából kiderül – a jogi, szervezeti és a pedagógiai feltételek adottak, az anyagi és időbeli megvalósítás a tantervek jelenlegi keretei között kevésbé látszik reálisnak. A legfontosabb feladat a társadalmi párbeszéd lehetőségének megvalósítása, továbbá a helyi és nemzetközi igények együttes figyelembevétele.

Buránszkiné Sallai Márta tanulmányában a tananyagfejlesztés gyakorlati, pedagógiai kísérletként történő tesztelésének igen pozitív eredményeit tárja az olvasók elé. Témaként egy eddig az intézményes oktatásban elhanyagolt természettudományos területtel, az időjárással és annak

előrejelzésével foglalkozik. A tananyag-fejlesztés fő szempontjai közé tartozott a légköri folyamatok rendszerszemléletű megismerése, a különösen érdekes időjárási jelenségek bemutatása, és az időjárás előrejelzésében felhasznált korszerű eszközök tanulmányozása. Az elkészített tananyagban számos különféle módszertani mozzanat megjelenik, például a kísérletezés, megfigyelés és a projekt módszer. Az ismertetett kontrollcsoportos pedagógiai kísérlet hat középiskolában és négy általános iskolában zajlott. A hatékonyságot elő- és utómérő feladatokkal, valamint Likert-skálás kérdőívvel mérték. A kísérlet pozitív eredményei kimutathatóak voltak.

Olasz kutatók által Európáról készített fénymérési térképek alapján 2025-re kontinensükről nézve a Tejút egy része már nem lesz látható. Ennek oka a fényszennyezés, amit a reflektorok, az erőteljes éjszakai épületkivilágítás, valamint a túlzott mértékű közvilágítás is okozhat. A jelenség hatással van a növényekre, gátolja a beporzást, ugyanakkor az éjszakai élőlények táplálkozását, szaporodását is megnehezíti, bioritmusukat megzavarja. Apró Anna és Novák Richárd tanulmányában megoldási módokat mutat be arra vonatkozóan, hogyan építhető be a fényszennyezés

témaköre az általános és a középiskolai tananyagba. A szerzők véleménye szerint a madárvédelem, az égitestek megfigyelése és az azok alapján történő tájékozódás, az egészségvédelem és a fényvel végzett természettudományos kísérletek egyaránt alkalmas témakörök. Vagyis a fényszennyezés témaköre a legtöbb természettudományos tantárgy keretében tárgyalható.

A kötetben szereplő írások az oktatás és a környezet világát valóban számos szempontból az egészen elméletitől a gyakorlati alkalmazásig igyekeznek feltárni és bemutatni. A kötet ajánlható mind a gyakorló pedagógusoknak, akik gyakorlati segítséget és további szakirodalmakat találhatnak munkájukhoz, mind a kutatóknak, akik további olyan vizsgálódási pontokat lelhetnek, amelyek még közelebb hozhatják egymáshoz az iskolát és a természetet.

Ollé János és Mike János (2018). *Iskolakultúra és környezetpedagógia*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 91 o.

Németh Dóra

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar